

●อ่านคอลัมน์‘รู้ไปโม้ด’ พระโคกับโคขาวลำพูน หน้า 18

นี้ ชาติ พระโค
วันแรกนาขวัญ
เป็นพันธุ์อะไร
เบอร์รี่

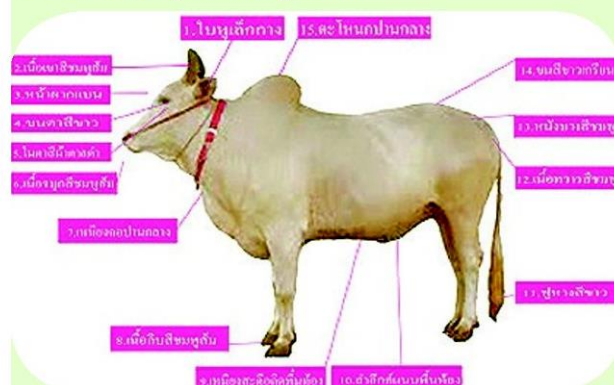
รู้ไปโม้ด
โดย...นาชาติ ประชาชื่น
www.khaosod.co.th/rupalmode

พระโคกับโคขาวลำพูน

ตอบ เบอร์รี่

คำตอบนำมาจากบทความของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เขียนไว้ว่า พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพระราชพิธีที่สืบทอดมาแต่โบราณพระมหากษัตริย์ทรงโปรดให้จัดขึ้นเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นขวัญกำลังใจแก่ราษฎรผู้ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร และเพื่อความเป็นสิริมงคลของบ้านเมือง ในพระราชพิธีอันสำคัญนี้ พระโคคู่งามซึ่งทำหน้าที่ไถนาและเสี่ยงทายเพื่อทำนายสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินของผู้คนในปีนั้นๆ ส่วนใหญ่เป็นพระโคที่คัดเลือกมาจากโคสายพันธุ์ “ขาวลำพูน” โคพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดลำพูนและพื้นที่ใกล้เคียงอันเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นโคที่มีลักษณะดีครบถ้วนสมบูรณ์ตามตำรา เช่น ขนสวยเป็นมัน เขาโค้งงามสีน้ำตาลส้ม ขอบคาสีชมพู นัยน์ตาแจ่มใส หูไม่มีดำหนิ มีขวัญหน้า ขวัญหักดอกไม้ซ้ายขวาหางยาวสีขาว ขนฟู กีบและข้อเท้าแข็งแรง เป็นต้น

และต่อไปนี้คือลักษณะเด่น 15 อย่างของโคขาวลำพูน
1.ตะโหนกปานกลาง 2.หนังสีชมพู หน้งบาง 3.ขนสีขาวเกรียน 4.เนื้อทวารต่างๆ มีสีชมพูส้ม ไม่มีจุดดำขาว 5.พู่หางสีขาว 6.เนื้อกีบสีชมพูส้ม 7.ลำเล็งค์แบนพื้นท้อง 8.เหนียงสะดือสั้นติดพื้นท้อง 9.เหนียงคอปานกลาง 10.เนื้อจมูกสีชมพูส้ม 11.สีนัยน์ตาน้ำตาลดำ 12.ขนตายาว 13.หน้าผากแบน 14.เนื้อเขาสีชมพูส้ม 15.ใบหูเล็กกาง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะเป็นวัวพื้นเมืองที่มีลักษณะงาม แต่ในเชิงเศรษฐกิจ โคขาวลำพูนให้ผลตอบแทนน้อย เหตุเพราะมีรูปร่างเล็ก ให้เนื้อน้อย ชาวบ้านจึงหันไปเลี้ยงวัวพันธุ์เทศที่รูปร่างสูงใหญ่ให้เนื้อดีแทน ทำให้โคสายพันธุ์ขาวลำพูนเหลือน้อยมาก ปัจจุบันกรมปศุสัตว์ได้ประกาศให้เป็นสัตว์อนุรักษ์แล้วเพราะเกรง

ว่าจะสูญพันธุ์ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าโคสายพันธุ์พื้นเมืองนี้มีคุณสมบัติเฉพาะ นั่นคือ มีความสมบูรณ์พันธุ์สูง ทนทานต่อโรค พยาธิ และแมลงเขตร้อน แม้จะได้รับการเลี้ยงดูแบบแอ่งแค้นก็ตาม จึงเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นชนบทของไทย

ท่ามกลางสถานการณ์ที่นาเป็นห่วงนี้ ชาวบ้านชุมชนบ้านไร่ป่าคา ต.ท่าตูม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขาวลำพูนบ้านไร่ป่าคา ขึ้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2546 เพื่ออนุรักษ์พันธุ์โคขาวลำพูนมิให้สูญสิ้นพันธุ์ รวมทั้งสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน โดยมี นายยุทธ ไชยยอง ผู้ใหญ่บ้านบ้านไร่ป่าคา เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยกระบวนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขาวลำพูน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนจาก สกว.

ยังมีข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า พระโค ตามคติพราหมณ์ คือเทวดานที่ผู้แปลงรูปเป็นโคอุสุภราชให้พระอิศวรทรง ถือก้นว่าเป็นเทพเจ้าแห่งสัตว์จุลบาท เปรียบได้กับการใช้แรงงานและความเข้มแข็ง ทั้งยังเป็นสัตว์เลี้ยงที่พระกฤษณะและพระพลเทพดูแล เปรียบได้กับความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ในการประกอบพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ จึงได้กำหนดให้มีพระโคเพศผู้ 1 คู่เข้าร่วมพิธีเสมอมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เพื่อเป็นตัวแทนของความเข้มแข็งและความอุดมสมบูรณ์

ในการประกอบพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานคัดเลือกพระโคเพื่อใช้ในพระราชพิธีฯ โดยจะดำเนินการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม กล่าวคือ จะต้องเป็นโคที่มีลักษณะดี รูปร่างสมบูรณ์ มีความสูงไม่น้อยกว่า 150 เซนติเมตร ความยาวลำตัวไม่น้อยกว่า 120 เซนติเมตร ความสมบูรณ์รอบอกไม่น้อยกว่า 180 เซนติเมตร โคทั้งคู่จะต้องมีสีเดียวกัน ผิวสวย ขนเป็นมัน กิริยามารยาทเรียบร้อย ฝึกง่าย สอนง่าย ไม่ดุร้าย ต้องตามลักษณะที่ดีและสง่างาม

nachart@yahoo.com